ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 50. У Новом Саду, у уторак 2. (14.) маја 1895. Год. XI.

ПАВЛЕ ЈОСИФ ШАФАРИК.

Словенска наука од постанка свога па до данашњега дана изнела је на површину доста људи високога ума и учености, чија имена премашише и границе словенскога племена, те се разнеше и по страном ученоме свету. Али иста та наука родила је још и таке људе, који се издигоше високо над трудбеницима око те науке, светлећи као звезде путевође за сва времена.

Време и прилике нису издашне са таким људима, и када се они јаве, повлаче за собом своје савременике, а после себе остављају још снаге, која силно утиче и на доцнија поколења.

Ретки су таки људи, и писац човечанске прошлости неће имати много муке да њихова имена крупнијим словима забележи у књизи историје, јер њих је мало.

Једна од таких ретких појава је и Павле Јосиф Шафарик, дубоки испитивач прошлости словенске и велики зналац језика словенских.

Јуче се навршило 100 година, како се тај знаменити Словак родио, и тај дан прослављен је мање више код свију Словена, а ми Срби дужни смо били тај дан прославити још радосније и захвалније, пошто је тај велики човек живео и радио за нас у нашој средини читавих четрнаест година.

* * *

Породица Шафарикова потиче из једне од оних многобројних емигрантских фамилија, које после битке на Белом Брду оставише домовину, не хтевши своје религиозно уверење мењати, него осташе Евангелици. Отац његов Павле био је свећеник у месту Кобеларови, поред реке Шајаве, испод кога стрменитим горама, а северозападно од Рожњаве. Ту, у том малом местанцету, угледао је света Павле Ј. Шафарик, потоњи знаменити слависта **I. (13) маја 1795. године.**

Тек што је ваљано одвркнуо, почиње Шафарик да чита, и до осме године већ је два пута прочитао библију. Био је он као дете доста повучен у себе и читао би што би дочепао. У његово селанце ретко би ко долазио, но једном се десило, да су Цигани кроз село пролазили, а мали Шафарик их је пажљиво слушао, старајући се да смисао њему страних речи одгонене.

У десетој години шаље га отац у оближње место Рожњаву у гимназију, где учи три године. 1808. одлази у Добшину, где остаје до 1810. Из Добшине, где је научио немачки, мађарски и латински полази Шафарик у онда славни лицеј у Кежмарк, где студира филозофију, теологију и мађарска права. Поред тих студија занима се Шафарик и чешком литературом, која у то доба почиње нагло бујати. Сем научних радова о језику чешком снажно утичу на њега производи лепе литературе а особито је заволовао Милтнов „Изгубљени рај“ у преводу Јунгманову. У Кежмарку за његова бављења било је и Срба, од којих научи ћирилицу а нешто и језика српског.

Снажни дух његов упознавши се са чешком књижевношћу хтеде и сам да ствара, и већ 1814. као деветнаестогодишњи младић издаје збирку лирских и епских песама под називом „Tatranská muza s lirou slovanskou“. Његове се песме допале и Палковић професор чешкога језика у Пожуну у своме „Tydennik“-у прориче му велику будућност. Но та збирка песама, којој се силно осећање и велика нежност не може одрећи, тек је била предзнак доласка великога духа, који још није погодио права пута, на коме ће сву своју снагу развити.

Године 1815. одлази Шафарик у Јену, чији се универзитет у оно време славио као најбољи. Услед Наполеонових последњих ратова Јена је постала средиште немачкога патриотизма. Када је Наполеон силним својим ударима нанео грдан пораз средњој Европи а особито германском племену, и хегемонију француског народа, која је још од Лудвика XIV. освајала полако земљишта и у културном и политичком погледу, Европи фактично наметнуо, тада се у потиштених народа пробудила љубав према свему што је народно и утеха се тражила у прошлости народној, што се најбоље огледа у литератури ондашњега времена. Велики немачки идеалиста филозоф Фихте оставља своје идеалне теорије, те грми и препоручује просвету и образовање народно.

Када је Наполеон код Липиске скрхан, дахну ослобођена сва Европа и народи се надаше златној независности и великим слободама. Но после свега тога везали су европско друштво други окови „света алијансија“. Народи се разочараше и у духовном животу европских народа опажа се романтизам, који се враћа старим и прошлим временима и у њима утехе налази. Ту у Јени одлучно је утицао на Шафарика јенски пангерманизам и он се примењен само на друга племена најбоље огледа у његовим Старожитностима и у Словенском Народопису. Након Шафарика долази у Јену и Колар, да из Јене изађе као песник панславизма и заточник словенске узајамности.

Шафарик је проживео у Јени ону перијоду, која је једна од најзначајнијих по немачки душевни и друштвени живот.

У Јени студира Шафарик филозофију код Фриса, филологију код Ајхштета и историју код Лудена. Сем тога бави се немачком и грчком литературом, преводећи Шилерову „Марију Стуарт“ и Аристофанове „Облаке“. Значајно је да се сем тих ствари страсно одао изучавању словенских језика и словенске прошлости, прибирајући још онде материјал за историју словенских литература, које му дело доцније разнесе име по словенском свету.

Добро спремљен и задахнут љубављу према Словенству враћа се Шафарик натраг у Угарску, а на путу задржава се у Прагу и Бечу, где се упознаје са славним књижевницима оне перијоде: Добровским, Неједлијем, Јунгманом, Копитаром и Вуком Караџићем.

После студија у Јени настани се млади Шафарик у Пожуну као васпитач у кући поджупана Кашпара, а овде се упозна и са Палацким, потоњим знаменитим историографом чешким. Од то доба датира се пријатељство између та два велика човека, које се до смрти није раскидало.

Заједнички радећи издадоше 1817. на свет дело: „Počátky českého básnictví, obzvláště prosodie“, у којој су заступали у поезији квантитативну просодију, а нападали на Добровскога, који је за основ просодије предложио акценат, који у чешком врло малу улогу игра. Дело ово начинило је читаву буру у младој чешкој књижевности, и имена оба издавача постадоше позната и поштована у чешкој литератури. Шафарику нуде професуру на више места, но он одбија, знајући, да ће му руке бити везане услед јакога притиска одозгоре.

Маја месеца 1819. објави Шафарику председник патроната новосадске гимназије епископ бачки Гедеон Петровић, да је изабран за управитеља гимназије и позива га да до октобра своје звање заузме. Шафарик прима позив и одлази у половини септембра у Нови Сад.

Нови Сад га је пријатно изненадио, како својим изгледом, тако и интелигентним друштвом које је онде живело. У то време имао је Нови Сад око 20000 душа а беше после Пеште прво трговачко средиште у Угарској. Овде се онда укрштали путеви с једне стране за Пешту, Беч и Липиску, а с друге за Србију и Турску. Но од великога значаја беше Нови Сад по Шафарика и сав његов потоњи рад, што му је скоро само то место могло дати прилике, да се оном вољом баци на студију духовног и душевнога живота словенских народа.

Близу Новога Сада у убавом Срему прострли се скромни Карловци, српски Сион, са богатом митрополитском архивом, у коме се чували важни споменици о прошлим и давним временима; а не далеко од Новога Сада пружила се Фрушка гора, српски Атос, начичкана српским манастирима, у којима је лежало неоцењиво благо за проучавање прошлости српске и језика српског. Све то одмах уочио је Шафарик, и са великом вољом и ретком енергијом дао се на посао, на прибирање тога блага. Карактеристичне и знамените су његове речи, које је у том погледу управио на Колара 1825: „Ја сам се сада потпуно одао испитивању и проучавању историје народа српскога и његове литературе. Не испитам ли ја то, будите уверени, да ће протећи сто година и нико, нити од калуђера, нити из народа неће то ни прстом дарнути.“

И збиља Шафарик је неуморном вредноћом скупљао, исписивао и вадио грађу из тога материјала, при чему му беху при руци ондашњи прваци српски, као: митрополит Стефан Стратимировић, синовац му Тоша Стратимировић, велепоседник кулпински, Лукијан Мушицки, проф. Ђорђе Магарашевић, Јосиф Рајачић, Самуило Маширевић, Платон Атанацковић и многи други, које он у својим писмима са захвалношћу спомиње.

Поред научних послова Шафарик је водио бригу и о душевном напретку српскога народа. Како је читалачка публика у оно време врло мала била, те је врло тешко било иоле већу књигу издати, то је Шафарик са Магарашевићем планирао да се оснује неки орган, који ће у неколико душевне потребе подмиривати. Тако засноваше они Летопис, од којега већ 1825. прва књига излази. Прелиставајући прве свеске овога часописа наићићемо на доста радова, који потекоше из његова пера Но то не би доста. Иницијативом његовом, Хаџића и Магарашевића оснива се 1826. и Матица, која од толико одсуднога утицаја беше по развој младе српске литературе.

Резултат његове учене радње показа се појавом његове „Историје књижевности словенских народа“. Од како се словенска наука датира, ово је био први покушај, да се душевни живот и душевна радња Словена укупно изнесе и прикаже. Дело ово велико је по замисли, тим веће, што оно није имало пред собом других сличних, на које би се могло ослонити, него је плод дугога и самосталнога изучавања извора, из којих је црпио. Сем тога ово дело карактерише велика и силна љубав према народима, о којима говори. Колико је ово предузеће велико, показује то, да је требало 40 и више година да прође, да се слично дело појави. Данас наравно да оно не може имати оне вредности као у своје време, али остаје као спомен великога духа Шафарикова.

Радећи овај посао проучавао је Шафарик и друге ствари. Скупљао је грађу и материјал за стару историју Словена и мислио на штампу старих српских споменика.

Не много после литературе објављује Шафарик своје дело „О пореклу Словена по Суровјецкому“. Овим делом задивио је Шафарик учени свет како својом великом начитаношћу, тако и својом оштром критиком. Име његово прешло је границе малога Новога Сада, прешло је границе ове монархије и разнело се чак до велике руске престонице. Но та радња била је тек припрема за велико и горостасно дело, којим је себи подигао monumentum aere perennius. У исто време обрађује он поново историју слов. литература и проучава историјску топографију балканскога полуострва. Ли-

тературу своју није довео до краја због разних незгода, које су га у животу тако често сналазиле, него је обрадио само југословенску књижевност, која се тек после његове смрти штампала.

Неке одељке, које се тичу наше литературе саопћио је у часопису „Wiener Jahrbücher“. Један одељак говори о старим српским штампаним књигама такозваним србуљама, а други чланак доноси преглед старих српских споменика, које је заједно с малом променом и у његовој литератури изашло. Дела ова још и данас служе као згодан преглед српских старина и она су потребна свакоме, ко се о тим стварима бави.

За време свога бављења у Новом Саду јавља се Шафарик и као лингвиста првога реда својим делом: „Serbische Lesekörner“. У том делу заузео је Шафарик самостално гледиште на супрот великим ауторитетима у том погледу Добровском и Копитару. Све до њега држало се и веровало, да је старо словенски језик отац данашњим словенским језицима, из кога су потекли сви данашњи словенски говори. Шафарик је то мишљење својим делом сјајно побио. Проучавајући старе српске споменике уверио се, да се српски језик у најстарија времена јавља као самосталан говор према старо-словенскоме. Добро наоружан филолошком критиком а одарен великом способношћу и ретком вољом, скупио је са највећом марљивошћу многобројне примере из извора по добу различитих и своју тврдњу сјајно доказао. Тим делом одлучно се ставио на страну Вукову и борцима око народнога језика и правописа сигурно земљиште приправио.

Прилике у Угарској почеше се мењати а насташе тежа времена и веће препреке, које су тежиле да омету сваки душевни напредак. Шафарик је то тешко подносио, а сем тога тешко му беше у Новом Саду, пошто је тешко до научних средстава долазио, а давно је већ желео да буде у научном центруму, где ће словенској науци више моћи користити. С тога и оставља 1833. Нови Сад и пријатеље у њему, који се тешким срцем растадоше од генијалнога Словака. Шафарик оставља народ, кога је вечито задужио и на кога ни у туђини никада заборавио није, радећи на напретку његове литературе и живо се интересујући за њу.

У Прагу, камо се преселио, поста најзнаменитије дело његово, а насташе највеће патње његове. Он не доби никаква места, него је живео као приватан научник, примајући потпору 400 ф. од пријатеља и с тиме издржавајући себе, жену и децу. Одбио је сјајне позиве из Русије, одакле су га звали да заузме катедру универзитетску, само да би могао у кругу својих земљака радити на науци за коју је живео.

Аустријска влада чудно гледаше на новосадскога професора, који се настанио у Прагу без икакве позиције. Знала је она добро, да се од књижевнога рада не дају ни научна средства набављати а некмо ли живети, те је почела на њ мотрити и пазити. Ово се беднога Шафарика силно дојмило, те се грозне последице овога скоро 30 година доцније јавише.

Међу тим живи он повучено радећи и прибирајући материјал, кога је толико година скупљао из најразличнијих извора. Дело је било готово, само није било новаца да се штампа. Тек заузимањем пријатеља Шафарикова, московскога професора Погодина, би послана сума, те се дело могло до краја довести.

Године 1837. угледаше света „Slovanské starožitnosti.“ Већ спољни изглед дела показује како је Шафарик натезао и кубурио с новцем, јер дело је штампано што ситнијим и збијенијим словима, само да би се хартија уштедела. Шафарик се јако обрадовао када је дело готово видео, не мареећи ништа, што га је напорни рад толико изнурио, да се једва кретати могао. Интересно је напоменути, да је Шафарик хонориран са 10 фор. по штампаном табаку!

Шафарикове Starožitnosti су епохално дело у словенској књижевности, шта више у целој историјској науци. Овде је њему пошло за руком, да најстарије векове укупнога Словенства: њихово порекло, домовину и историјске удесе што јасније нацрта. Предузеће ово страшно је по замисли, и да се овај посао изврши требала је исполинска снага, какве се врло ретко рађају. Вести и бележака о најстаријим временима врло је мало, и што их има, разбацане су по кад и кад онде, где нико не би ни помислио да их тражи. Шафарик је радећи годинама на овом послу скупљао до чега је год могао доћи. Ту су употребљене вести и белешке грчке, римске, византијске, немачке, скандинавске и домаће, а сем тога разне хронике и повеље, песме и скаске, географијске вести и етимологијски резултати. За сву ту хрпу материјала требала је врло вешта рука, да све то у ред доведе и систематично среди.

До њега су та давно минула времена била обвијена густом тамом и копреном, а он нас сигурно корачајући води кроз лавиранат давне и древне прошлости, јамчећи својим критичким умом и бистрим оком, да нас неће кривом стазом повести. Његове Starožitnosti бациле су нову светлост на старе народе источне Европе, шта више на читаву прву половину средњега века. Поред велике и строго научне грађе самога дела, провлачи се кроз читаво дело љубав према словенским народима о којима пише, и нека свечана озбиљност са којом о минулим временима прича. Сем тога читаво дело је као нека апологија Словенства, управљено на површне и дрске радње немачких писаца, који Словене у незнању идентификоваху са Монголима, Аварима и другим азијским народима. Истина да се данас на старе Словене не гледа више оним оком, како их је Шафарик гледао, истина да се данас при мотрењу живота Словена у старини гледа трезвеније а не онолико романтично као што су то Шафарик и његови савременици чинили, али за то није кривити Шафарика, него узрок томе морамо тражити у духу и тежњи ондашњих генерација, на које силно утицаху прилике, које горе поменусмо.

Изненађење и успех у свом ученом свету био је силан и неизмеран. Његове Starožitnosti преводе се скоро затим на руски, пољски и немачки. Шафарик постаје на један мах члан многих учених друштава, а руска Академија наука шаље му златну медаљу. Шафарику је стало само до ствари, а за титуле и почасне дипломе није ни најмање марио, што се види из ових речи у писму управљеном на Погодина: „Mit Ehren und Titeln, Orden und Diplomen möge man mich ja stets verschonen: diese kindischen Possen überlasse ich gern meinem Freunde Hanka, dessen Herz mit lächerlicher Freude daran hängt und darnach lechzt (Ханка познати чешки књижевник из те перијоде).

Шафарик је имао на уму да обради и најстарију културну историју словенску и да то као други део својим Старожитностима прикључи, но уверио се, да се то не може извршити без појединих добрих монографија. С тога је и издао неколико расправа, које се баве обичајима, веровањем и правом словенским, но други послови одвукоше га на другу страну.

Силан рад и велики душевни напор савладао га је са свим. Патио је од подагре а овој се придружила и главобоља и нервозност, што га је силно мучило. Сем тога мучио га је и поглед на његову велику сиротињу и на несастарану децу, што толико пута спомиње у писмима својим Погодину. Но поред свију невоља посред којих би други човек потпуно клонути морао, његов велики дух оставља површину земаљску и полета високо, тражећи нових проблема, нових тешкоћа.

Када су Starožitnosti изашле сетила се Аустрија тога човека и награђује га цензуром за белетристичне и мешовите ствари са платом од 400 форината!

После Starožitnosti намерава Шафарик да издаје старе српске споменике и 1839. издаје Monumenta illyrica итд. које служи као неки проспект за потоњу радњу. Књижица ова врло је ретка, јер се штампала само за најужи круг пријатеља. Но други послови а поглавито радње око старе чешке литературе и словенске етнографије забацише издавање српских споменика на неколико година доцније.

Поред Starožitnosti знатно му је дело „Slovansky národopis“, које се бави етнографијом словенском. Прво и друго издање на брзо се разграбило и треће је наскоро приређено. Уски оквир овога листа не допушта да појединце говоримо о силним његовим радњама, које је израдио у последњим годинама деловања, с тога ћемо се ограничити само на најважније.

Год. 1841. стиже му позив из Берлина да се прими катедре за славистику на ондашњем универзитету, која се баш у то време намеравала отворити. Пре него што се Шафарик на позив одлучио, пожурише се у Бечу да га задрже, те га наименоваше кустосем у прашкој универзитетској библиотеци. Материјалне прилике сада се у неколико побољшале.

1847. оснива се у Бечу Академија наука и Шафарик постаје њеним чланом. На првој редовној седници предлажу Ендлихер и Волф, да се распише награда за упоредну словенску граматику, а председник Академије Хамерпургштал предлаже, да се награда распише на немачку граматику, пошто Гримова у многом погледу не задовољава. Сви чланови на предлог председника занемили, али се у слависте Шафарика узмутила крв, када је чуо, како се највећи филолог онога времена без разлога напада. Са говором пуним ватре и унутрашњег узбуђења поби наводе председника, одајући достојну пошту Гриму и одби предлог председника. Већина гласова прихвати његово мишљење, те тако продре предлог Ендлихера и Волфа, а награду однесе касније Миклошић својом упоредном граматиком словенских језика.

Шафарикова беседа отворила му је врата у палате бечке и он је доспео у оне кругове, којима се никада ни надао није. Меродавне кругове у Бечу већ је био задобио за отварање катедре славистике на прашком универзитету, када плане крвави устанак 1848. године, и те планове уништи.

Те године указаше се за Аустрију опасни дани, шта више прилике се стицале тако, да је изгледало да ће се распасти. Немачка тежи да се уједини а Немце аустријски хоће за себе да задобије, Угарска тражи самосталност, Италија Ломбардију, Истрију и Далмацију а Словени се састају у Прагу на конгресу, да се посаветују шта ће и како ће. Конгрес се састоји из три секције: југословенске, пољско-русинске и чешке, којој је председник Шафарик. Њему би понуђено и главно председништво, но он одбија а прима га Палицки. На конгресу говори се словенским језицима. Говори су ватрени и одушевљени. Најпосле устаје Шафарик. Сви упрли очи на његову високу појаву а он почиње мирно али снажним гласом да говори. Говор је био управљен против словенских непријатеља а био је прожман великом љубављу, силним осећањем и убеђењем. Сви задивљено слушају славнога научника, и када он говор заврши, наста један од ретких призора. Сви Словени простране Аустроугарске први пут скупа грле се и љубе, а Југословени одушевљено потегнули сабље из корица на одушевљено кличу.

После бурних времена и догађаја повлачи се Шафарик опет у своју државу, у своју избу, да се опет посвети својим милим студијама. У то време почео је озбиљно мислити на издавање југословенских споменика, и збиља 1851. изађоше његове гласовите „Památky drevniho pisemnictvi Lihoslovanův“. Његов план, да даље српске споменике издаје није се испунио, пошто је у то време био почео поболевати, те је често морао започете послове на страну оставити. Но одмор није дуго трајао, јер се на брзо враћао својим студијама, без којих му није било живота.

У последњој периоди делања силно се занимао Глаголицом, те се после дугога испитивања једва у последњим годинама уверио, да је Копитар имао право, што је Глаголицу сматрао за старију од ћирилице. Главни резултат његове студије било је дело: Über den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus 1858.

У последње време почео је силно поболевати због силне и напорне радње и материјалних неприлика, које су га мање више кроз цео живот пратиле. Његов ум, који је тако снажно продирао у далеку прошлост, помрачио је, велики дух најпосле сломио је крила и клонуо са свим, преселивши се у „лепши свет“, о коме тако често у писмима говори. Умрло је 26. јуна 1861. Живео је и радио у соби, али његову смрт огласише новине дугим чланцима по свој Европи.

Шафарик је један од оним ретких људи, који су једну науку кадри са свим да обухвате. Нико пре њега није се толико удубио у дух словенских језика, нико пре њега није тако проучио прошлост словенских народа и нико пре њега није толику множину споменика прочитао. Његов систем није био a priori склопљен, он не беше механична комбинација, него нужна последица дуготрајнога испитивања.

Ретки су људи као Шафарик да стварају из тако рећи најситнијих комадића величанствене зграде, које пркосе упорно најјачем непријатељу свега земаљскога — времена. Његове Starožitnosti су величанствен храм његова труда, и ево је скоро 60 година протекло, како је та зграда подигнута, и скоро се нико не усуђује да ту зграду дозида или допуни. Тек достојни његов заменик Јагић ради на том великом послу, трудећи се да посао свога великога претходника што боље усаврши.

Ми Срби ваља да смо захвални сени овога великога човека, који је у нашој средини живео и радио, спремивши поље, на коме ће наш душевни живот моћи с успехом напредовати.

Умрло је Шафарик, али је за собом оставио плодове свога великога ума, спремио је и указао нам је пут, којим ваља да гредемо. Идући тим путем и његовим стопама најлепше ћемо се одужити сени великога учитеља.

СЛАВА ПАВЛУ ЈОСИФУ ШАФАРИКУ!

Јован Радонић.

Нови Сад, 1. маја 1895.

— **Стогодишњица Павла Јосифа Шафарика**. Данас се навршило сто година, како се родио славни Павле Јосиф Шафарик, син братског нам словачког народа, који је толико урадио за српску књижевност.

„Матица Српска“, ценећи заслуге Павла Шафарика за нашу књижевност, закључила је, да свечано прослави тај дан. С тога је данас одржана свечана седница књижевног оделења „Матице Српске.“

Подпредседник књижевног оделења г. *др. Стев. Павлевић*, отворио је седницу, као што је заказана била, у четири сата после подне. После кратког говора о значају данашњег дана, позове г. *Ђорђа Магарашевића*, да држи предавање у славу данашњег дана. Г. Магарашевић ступи на говорницу, те нам је у беседи, која је трајала читав сат, изнео живот и рад Павла Шафарика.

Г. Магарашевић у својој беседи, која је показивала стручно познавање рада великог Шафарика, изнео нам је у јасним и светлим цртама тај рад. Г. беседник је живим бојама нацртао заслуге Шафарикове, нарочито у колико се тај рад на нас Србе односи. Говор г. Магарашевића изазвао је опште допадање.

Пошто је беседник свршио, заори се по пространој дворани: „*Слава Павлу Јосифу Шафарику!*“

Седница је била врло добро посећена не само од чланова „Матице“ и чланова „књижевног оделења“, него и иначе од публике остале. Дворана беше дупком пуна одабраног српског света, и женски свет беше у лепоме броју заступљен. —

У славу данашњег дана излази наш лист у свечаном руву и доносимо на првоме месту врло леп и опширан чланак из стручног пера нашег младог пријатеља и књижевника г. *Јована Радоника*.

— **Делегације српске и романске** састале су се дана 27. априла у епископском двору у Вршцу. Показало се, да има у течају само још 6 парница помешаних општина, од којих су 4 решене по првостепеном суду. Делегације сагласиле се у томе, да нека начела поставе, по којима би могло до поравнања доћи, да се учини крај парницама, како онима, које су у течају, тако и онима, које су намерни Романи још покренути. Установљена начела тичу се саразмера, по којем би се имао црквени иметак делити. У том обзиру поправљен је начин онај, који је у години 1871. од српске и романске делегације усвојен. Та начела стављена су у записник, те ће српска делегација о том свој извештај поднети првој седници саборског одбора, као што ће и романска делегација својој власти извештај поднети. У колико постављена начела буду са обе стране одобрена, то ће се у појединим дијецезама именовати мешовите комисије, које ће фактично деобу преузети. Дотле пак неће се парнице даље покрећати.

Долазак краљице Наталије.

Вама, срећним Београђанима, који сте увек у приликама да све видите, да први сазнате и о добру и о злу, не намењујемо ове ситне и малене редове; јер је бојати се да вам њима не одузмемо оно мило расположење, и оно истинско одушевљење, које су вам ваше очи јуче на срца ваша пренеле. Не, ове кратке а искрене редове намењујемо оној браћи и сестрама слободне краљевине Србије и целог Српства који су далеко од краљевске престонице били када је осванула *величанствени 28. април*!

Пуна два месеца летео је од уста до уста, од града до града, од села до села, кроз горе и дубраве лепе Србинове слободне отаџбине, давно жељени глас, који је допро са обала Атланског океана, да ће у престоницу српскога краља доћи узвишена мајка, те да сина свога загрли, да га материнском милошћу обаспе, да га се топлим материнским очима нагледа, а Србију да развесели и обрадује.

У колико су дани пролазили и у колико се приближавао 28. април, у толико је он већма електрисао све више и више одану престоницу милог нам краља, јер је она жељно очекивала да буде сведок онога, што је за свакога најдраже и најмиље; да поново засведочи истинско поштовање и љубав, коју је цео народ српски вазда одушевљено и искрено указивао оној, која је пре непуних 19 година маленој васалној кнежевини, милошћу Божјом, даровала другог краља после Косова!

Тај величанствени дан, који је судба одредила, да са лица Србије избрише ону тужну, ону стидну мрљу, која је нерасудно Србији нанета — освануо је у свој лепоти својој, јер му ни један мајски дан не може бити раван! Лепо априлско сунце просуло је кроз окићену престоницу своје благе и сјајне зраке журеći да и са своје стране допринесе да весела српска срца буду што радоснија.

*

Од железничке станице, па до краљевског двора, све улице биле су декорисане српским тробојкама. Улица која води од железнице до улице кнеза Милоша била је украшена поред застава, и са два дивна славолука. На раскршћу код „Лондона,“ подигнуте су биле четири пирамиде, декорисане народном тробојком, и урешене зеленим хирландама.

По утврђеном распореду на самом перону железничке станице, а на месту где је излаз из краљевског салона, с леве стране стајала је депутација нар. преставништва, а до ње одбор општ. беогр. На челу прве стајали су пред. и подпред. Народне Скупштине г. г. *Свет. Николајевић и Мих. Павловић* а на челу друге председник општине, *г. Мијајло Богићевић*. С десне стране стајали су сви виши официри свију родова оружја и струка пред којима су заузели место чланови владе, и командант пуковске дивизије ђенерал *г. Кока Миловановић*. По зади официрског кора, била је постројена са музиком на челу једна пешадијска чета, којом је командовао капетан *г. Петар Ђурић*.

Сав простор салона краљевског у згради станице железничке био је заузет великодостојницима, управом женског друштва, као и свима госпођама, чији су мужеви заузимали велике положаје у државним службама.

На изласку из салона пред станицом, обе његове стране заузеле су госпође из првих грађанских и чиновничких редова. До њих с леве стране биле су упарађене ученице радничке школе, које су у својим маленим ручицама весело држале букетиће, састављене од разног цвећа. По зади њих, као и у продужењу њиховом до самог главног уласка у железничку станицу сав простор заузели су чиновници и разне корпорације. Са десне стране од изласка из салона, у продужењу места одређеног за госпође, заузели су цео простор до уласка у улицу водећу академији наше певачке дружине.

Цео слободан простор у улици железничкој до ивице тротоара заузео је народ. Од другог славолука на уласку у улицу кнеза Милоша и с једне и с друге стране, па све до двора заузели су места покрај тротоара ученице и ученици свих просветних београдских завода, по зади којих је цео простор био прекриљен народом.

Сви прозори приватних и државних здања у напред поменутим улицама, били су поседнути непрегледном масом света. На многим приватним домовима, балкони, као и терасе биле су окићене разним ћилимима и српским тканинама.

*

У 7 сахати и 40 минута војничке трубе у дворишту краљевог двора свирале су пред прси, што је био знак да је Његово Величанство краљ Александер већ на путу за дочек своје миле му мајке.

У велелепним дворским колима седело је Његово Величанство у оделу ђенералском. Појаву његову дочекао је раздрагани народ одушевљеним узвицима „живео“! На лицу Српскога краља приметила се радост, помешана са узбуђењем, јер је непрегледна а одушевљена маса народа, раздрагала душу његову!

Кад је Њ. Валичанство краљ приспео на станицу и у краљевском салону поздравио се са великодостојницима и примио рапорт од команданта дивизије ђенерала Коке Миловановића, отишао је и поздравио почасну чету, а за то време војена музика свирала је краљеву химну.

После овог поздрава краљ се вратио у свој салон и ту је са појединцима измењивао по неколико речи, а с времена на време погледао је савском мосту. Тутњава која је од моста долазила наговестила је скори долазак воза. Још је воз био далеко од одређеног места где је имао стати, а кнез прозор од вагона појавило се *Њено Величанство*. И у том су се тренутку заорили узвици „живела.“

Кад је воз приспео, Његово Величанство краљ, ушао је одмах у вагон и после кратког времена појавио се са својом узвишеном мајком.

При изласку из вагона, појаву Њеног Величанства Краљице Наталије, сакупљени народ поздрави одушевљеним узвицима: „Живела!“ „Живели!“ а војна се музика међутим овим узвицима придружила Краљевом Химном.

Из вагона, Њено Величанство, упутило се председнику министарства г. Николи Христићу и пружив му руку, саслушала је његове речи: „Добро нам дошли, В. Величанство“, и пољубио је у руку. Пошто је још некима од присутних учинила ту част да им руку пружи, Његово Величанство Краљ у пуном расположењу представи Својој узвишеној Мајци председника Народне Скупштине г. Светомира Николајевића, који пољубивши је у руку, поздрави је са неколико топлих речи, а за тим прочита јој у целини адресу скупштинску, која је била у повезу од лила свиле. Њено Величанство, заблагодарив г. председнику, прими од њега адресу, коју додаде својој дворској госпођи Драги Машин. Михајло Павловић потпредседник скупштине и Мијајло Богићевић председник општине, са кратким поздравом предадоше у име Народне Скупштине и престонице српске два прекрасна велика букета. Њено Величанство краљица Наталија за све време ових изјава оданости и љубави народне, била је веома тронута. Пошто се поздрави са ђенералом г. Коком, и још са неколико познатих јој скупштинара, Краљица и Краљ ушли су у дворски салон, где беше сакупљен цвет из виших кругова и ту се са појединима поздравила.

Докле су се Њихова Величанства у салону бавила, дотле је на пољу нестрпљење бивало све веће и веће. Све очи беху упрте у врата од салона, и мало је још секунада прошло, када се на вратима појавише Њихова Величанства. Тада наста један узвишен призор, који само чисто срце и искрени осећаји могу показати. Тог момента заиста се небо проламало узвиком непрегледне масе народа. Њихова Величанства, неколико пута поклонише се овим поздравима народа, а затим Њено Величанство изгуби се у маси госпођа, које јој прилажаху да јој руку пољубе. Њихова Величанства кренуше се даље кроз народ, а са свих страна падало је цвеће на стазу којом су пролазили.

Од једне девојчице у народном оделу Њено Величанство примило је леп букет а по том села су Њихова Величанства у кола. Од станице до двора њихов пут био је величанствен. Громки узвици „Живели“, „Живела“, „Живео“ и засипање Краљевих кола цвећем завршише триумфални улазак Краљице у двор.

Кад су Њихова Величанства приспела у двор, Његово Величанство Краљ, одпратио је Своју узвишену Мајку у одаје Новога двора.

Сакупљени свет у улицама кроз које су Њихова Величанства прошла, није ишао, него је то једно друго носило, само да што пре стигне до двора. Но у тој уској улици цео Београд није могао стати! Да, цео Београд, с правом се може рећи, изашао је да подели радост свог омиљеног Краља и његове узвишене Мајке!

Узвици народни „Живела“ и „Живели“ изазвали су да се Њено Величанство Краљица Наталија у два маха појави на балкону клањајући се сакупљеном и одушевљеном народу.

Њено Величанство Краљица, да би дала доказа дубоког поштовања Народу Српском, примила је у току дана једино депутацију Народне Скупштине, која јој је и овога пута дала уверење о љубави народној према узвишеном престолу Њеног Сина, Његовог Величанства Краља Александра.

Њено Величанство Краљица Наталија изјавила је на овај поздрав, да није никад сумњала у преданост народа српског према престолу Обреновића.

*

У вече је ношена бакљада, у којој је учествовао сав Београд. Њихова Величанства појавила су се на балкону, и на поздраве сакупљеног народа одпоздрављала га.

*

У овом дочеку ништа није било ни усиљено, нити извештачено. У овом величанственом делу сусрела се љубав народна, његово поштовање, његова оданост, са радошћу свога милог Краља, и одушевљено и искрено изашла је на сусрет милој Краљици Матери, те да јој искрено и радосно каже: „Добро нам дошла“.

Светла Госпођо! У доласку Твом Престоница Твог Узвишеног Сина, поносита Србија, налази доказа, да си са гранчицом маслиновом дошла у милу ти Отаџбину, да јој присуством својим даш на знање: да си увреде заборавила, да твоје племенито срце опрашта грехе који су ти нанети и да ћеш нас и од сад као и до сад волети.

„**В.**“

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** У седници од петка заступничке куће угарског сабора расправљао се зак. предлог о употреби готовог новца из државне касе, јер се првог квартала показао дефицит. Члан финанцијског одбора *Ланг* је препоручио предлог. *Хоански* пак у име народне странке говорио је против. На крају дебате говорио је министар финансије. Предлог је примљен. — За тим је Хелфи интерпелисао министра Банфија, да ли је послана нота курији, против папиног бечког посланика. Банфи је одговорио, да се о томе за сад не може подробно изјавити, али ће влада умети свој углед бранити.

У суботу није било седнице.

— **Сукоб између Калнокија и Банфија.** Ситуација је још једнако замршена. Из Будимпеште о томе јављају: Министарски савет био је данас између 4 сата после подне до 7 сати у вече на окупу. У истом је закључено, да министар председник са министром око краљеве особе, баропом Јожиком, вечерас у Беч отпутују. Министар председник ће сутра изјутра од краља, који се из Поле повраћа, бити у аудијенцију примљен. Као што веле, намера је министра председника, ако је икако могуће, да се још сутра у вече у Будимпешту поврати, јер се у понедељак у горњој кући расправе започињу а уторак опет црквено-политични предлози. С тога је већ погледом на ту околност брзо решење неопходно нужно. Како ће се ова ствар свршити, овде немају ни појма, јер овде неће ни доћи до решења тога питања. Мисли се, да ће се ово питање на миру свршити, а могуће је, ако се жеље угарске владе не задовоље, да ће и криза наступити.

Нунције Аглијарди примио је данас оног истог сурадника „Мађар Орсага“, који је пређе код њега на интервијеву био. На питање, да ли је нота већ у Рим отправљена, одговорио је нунције: „По моме знању, у погледу мога путовања по Угарској, досада није ни у Риму ни у Бечу никаква званична рекламација учињена.“ На друго питање, у каквом односају стоји нунције са министром спољних послова, одговорио је Аглијарди: „Онај лепи одношај, који је између нас за време мога борављења у Бечу постојао, није се никако помутио. Неколико је дана протекло, како смо заједно били.“ На последње питање, шта мисли нунције како ће се криза свршити, одговорио је исти: „Ја држим, да ће се криза на миран начин свршити, како по оба министра тако исто и по мене. Непоричем, да развој ствари са љубопитством очекујем. Нећу се презарити, ако држим да мом боравку у Бечу неће ништа на путу стајати.“

— **Француска.** У Паризу се већ журно спремају за уторак, када ће се парламентарна сесија поново отворити. Министар председник и министар финанција, Рибо, поднеће тога дана комори буџет за 1896. а уједно и законски предлог у погледу реформе о порезу на пиће. Мисли се, да ће се овај поседњи нацрт одма буџетској комисији уступити, како би га иста у стању била још за први дана заседања проучити, док би се међутим комора са одговарањем на више интерпелација, које су из прошле периоде законодавног тела заостале, бавила. Међу тим интерпелацијама налази се и интериелација против интервенције Француске у источној Азији, а у друштву са Немачком и Русијом. Ова интерпелација неће влади ни најмање бриге задати, јер се у опште показује задовољство, што је Француска употребила једва једаред прилику, да са Русијом у озбиљном часу заједнички поступи. Већу бригу задаје кабинету Риботовом друга два важна питања, наиме питање о уважању новог пореза на добра корпорација и евентуалност, што би једна француска ратна лађа, за време свечаности у Килу, услед посете немачког цара Виљема, била приморана, да истакне немачку царску заставу, на којој би била обележена 1870. година. Што се тиче предлога о новом порезу на добра корпорација, папа је већ рекао своју реч, која ће донекле умекшати противљење извесни прелата.

— **Немачка**. Немачком је народу сиљи терет спао са срца, јер је предлог против превратника пропао. Пошто је јуче са неусвајањем 111. §. исти предлог велики ударац претрпео, већ се мислило, да ће пропасти. Последња и слаба нада владе био је 112. §., *о војсци*, који јој је на срцу лежао. Ако би се могла за овај параграф постићи већина за текст комисије или владе, то би се влада могла и са тиме задовољити, ма да се она изразила, да ће се тврдо држати њеног текста о овом параграфу. Али ни један од ова два текста није имао већину за себе. Нити је хтео центрум, нити су хтели консервативци, владина странка и национални либералци за текст комисије гласати. И тако је морао овај параграф о војсци, како у тексту комисије, тако исто и у тексту

владе, пасти; кућа је одустала од даљег саветовања о целокупном предлогу, предлози за измену су повучени и без дебате су за неколико минута порушени сви делови предлога о војсци, те је тако морао пропасти и сахрањен се читав законски предлог, који се већ од више месеци, од почетка децембра прошле године, као тмаст облак на политичном небу Немачке вијо.

— **Енглеска**. „Влада није никад мислила, да своју ствар напусти“, — то је изјавио и лорд Розбери приликом свог дочека у националном либералном клубу, који је пре неколико дана био. Либерални министар председник додао је још, да је влада напротив одлучила, да своја обећања испуни и да при своме програму тврдо остане, ако га либерална партија у парламенту и у земљи потпомогне. Да ли ће предузете мере министарства добити законодавну снагу или не, то ће зависити од горње куће; не треба ни најмање доња кућа да се криви, ако горња кућа стално стоји на путу свему оном, што доња кућа жели да предузме. И министар финанција изразио се у истом смислу.

— **Гледстон о Јерменској**. Из Лондона јављају, да је у скупштини, која се онде под председништвом војводе Аргила одржала, прочитано писмо Гледстона, у коме се вели међу осталим: да је дужност целе Европе, да све мере употреби, како се не би поновили тако ужасни догађаји, какви су се недавно догодили у Јерменској. Он је уверен, да ће Енглеска учинити своју дужност и да ће у томе наћи потпоре у Француској и Русији. Скупштина је усвојила резолуцију, којом се енглеска влада позива да ради у том смеру.

Зидање српске школе и општинског дома у Вршцу.

(Свршетак).

Ваља нам овде и то навести, да ће те 3 ништаве пијесе, односно 6 пијеса на обе стране, стати грдних новаца, понаособ зато, што су скупоцена врата на ходницима пројектована.

Најзад морамо навести још и то, да би на десној страни, где су обе писарне смештене, још и било неког смисла, да тамо дође улазак: али наштa је онај улазак на другој страни, кад тамо нема апсолутно нико ни да улази, ни да пролази. Тамо је смештена дворана за физикалије и мала дворана за учитељске конференције, у којима ће искључиво учитељи посла имати, у који ће из школских локала много згодније и исте улазити, него са улице. Е, па наштa је онда улазак тамо?

Кроз исте ходнике досађиваће ужасно и промаја, јер с те стране бију ветрови.

По томе се дакле види, да је то у плану само за то дошло, да се, као што већ горе наговестисмо, спољашња симетрија, на обе стране општинског дома, удеси, но то је раскош, који стаје новаца, а нема цели.

3.) По плану, види се, да су заходи смештени, уз главне школске степенице, којима је улазак из ходничког коридора. То се не може ни са санитетског гледишта дозволити, да се заходи у средини зграда смештају, пошто је смрад врло шкодљива по дечје здравље. Зато заходи морају бити на одељена места уз школску зграду и у близини дворане турновања, откуд неће смрад ни до ходника допирати и да школској деци буде и одовуд и одонуд при руци. И ово је једна велика мана.

4.) По плану смештена је општинска велика дворана, на горњи спрат, што је врло неудесно и што не одговара никако општинским потребама. Нама треба та дворана за скупштинске седнице, за држање зборова, за држање црквених концерата, за изборе саборских посланика и скупштинара и т. д. Питамо онда: имали смисла, да за таке потребе буде дворана на спрат? Такова дворана, треба да је при земљи, да се неспречиво са више страна у њу улазити и излазити може. Но по пројекту, видимо, да се у дворану иде, на оне исте степенице, на које и школска деца улазе. Јел' то практично? У дворану се може само на једна врата улазити, које по грађевинском пропису, где ће се по 700—800 особа скупљати, такође не сме бити. Дал' је и то практично?

5.) По плану, види се, да су доњи ходници затворени са становима школских послужитеља, што опет морамо рећи, да није практично. Тај излазак треба да је отворен већ и зато, да могу школска деца кроз ходник у суво, управо у дворану турновања пролазити и евентуално и у заходе излазити.

6.) Као што видимо, по плану је, на десној страни зграде, при земљи, смештена општинска писарна и парох. звање, међу које по среди стоји ходник и две мале собице а над овима, на спрату, долази певачка школа, архива и библиотека.

На другој левој страни, при земљи, опредељена је дворана за физикалије и једна мања дворана, а по среди ових ходник и две мале собице; над овима на спрат пак, смештена је велика дворана са предсобљем и соба за конференције.

Ко неће већ на први поглед увидети, да је ова и овака подела са свим погрешна и непрактична? У главном је требало сместити све оне локалитете, који су потребни за општинску удобну манипулацију, на једну страну, а за школске потребе на другу страну. Наиме, требала је така подела доћи, да где је писарна општинска и парох звање, ту одма треба да је и дворана, где ће се одборске седнице држати. Уз ове локале, треба да стоји и велика дворана. То све треба да је у свези и при руци.

По пројектованом плану пак, на то се није ни најмање обзирало, зато је така подела и испала. Уз канцеларију општинску, нема ни једног локала, који би се за одборске седнице приспособити могао. Свему је томе узрок тај, што је ходник у средини здања дошао, те је с тога цео доњи спрат поремећен, сметен. Према том, могу се одборске седнице само преко, у другој згради, држати. Па и на овој страни иста је мана и погрешка у подели, као и на оној; није ни овде могуће спојити све локале, подесно за општинску администрацију, јер је и ова страна при земљи, исто тако пресечена оним ходником, као и на десној страни. С тога ће непријатна последица бити та, што ће се за сваку маленкост, при седничким расправама у канцеларију тамо и амо трчкарати морати.

Та иста непрактичност важи и за велику дворану, где ће се скупштинске седнице држати. Но и овде ће још веће тешкоће бити, што се мора на спрат, преко степеница, пењати.

Имали та подела смисла и практичне вредности?!

7.) По нацрту плана, означено је, да буду женске школе на десној а мушке на левој страни. Но наше је мњење томе противно, и то из следећих разлога:

што на десној страни, много згодније долази, да се дворана за турновање подигне, него на левој страни. Ова би се имала дужом пружити у правцу са крајњим зидом општинског дома, према цркви. Тим би се добио врло леп изглед из порте, и заклонио би се њоме онај високи зид Стеве Радака, што ће иначе и даље ружна перспектива, поред лепе школе и цркве остати. Уз то би се добило пространо место, с оне стране дворане, за вежбу летњег турновања. И то би место врло подесно и склонито било према ветру и сунцу, што је за ову прилику од велике важности.

На против пак, ако се на левој страни дворана турновања, као што је пројектована, смести, промашиће се за увек та лепа и практична циљ. На истој ће страни дворана врло неудесно стојати, јер ће окренута бити према цркви женских врата и неће имати згодно место за летње турновање, јер је јако изложено ветру и сунцу, а то је велика мана и сметња.

Ову промену општина не би смела да промаши.

А дечје забавиште, одиста је у многоме удесније, да се на левој страни постави, него на десној, јер није могућност искључена, да се неће за најкраће време и друга малодечја школа подићи морати, па на тој страни има, за тај случај, довољног места, где би се сместила и још једна школа и стан за забавиљу.

8) У погледу набављања нужног новца за подизање ових зграда, имамо само толико рећи, да је и око тога посла, као и за све остало, нехатна брига вођена, јер се није ни после 6—8 месеци, како се је одлучило, да се школе и општински дом, зидају, још ништа урадило и новац се није набавио, но међутим је дражба на градњу, већ увелико расписана. Оваком поступку, не треба даљег коментара, каже се по себи све.

9.) И најпосле, у прорачуну нису узете вентилације на рачун, нити на школама, нити на осталим локалима (дворана), што је необходно нужно и што је баш по закону прописано.

Није ли зар и то јасан доказ, како је лабаво план и прорачун, од стране *меродавника*, проучаван, кад су и оваку важну ствар превидили, без које не могу школе од политичких власти ни примљене бити. А шта ће тек са мањим стварима бити, што их нема у прорачуну? Но то ће општина имати лепе ствари накнадно да отплаћује.

Па кад је све то тако, као што смо горе изложили и разложно доказали, питамо онда, оне извесне људе, који су руковање црквене општине, *као свој монопол*, на се узели, — како се оправдава тај поступак, та нехатост и баш та смелост, да општина утроши силан новац на зграде и да се тим задужи, а да нема и не добије ону удобност за своје општинске потребе, коју сваки општинар жели и очекива, да је остварену види и дочека, те да се тиме поносити може, него на против, у место тога, да види неку крпарију, кубуру и бруку?

Не, господо, то не сме бити, то би за нас срамота било, јер ће нас свет исмевати, шта смо урадили. То је грдна брука и ви је зар не видите??

Да се пак од меродавних људи није у то подузеће улагало доста искрене воље и праве марљивости, види се и из тога, што су они, у први мах на своју руку, дали једном овдашњем зидару, да план направи, за који су 400 фор. платили. Па кад је тај план у скупштини приказан, ми смо одма видили, да не ваља, нити по положају свом, нити по подели. По том плану, нагрдила би се наша пространа порта све самим ћумезима, а зграде би дошле баш под самом црквом, те би на подсмех служиле. Тако је исто и подела тога плана била, испод сваке критике.

Бадава смо ми темељите разлоге наводили, да тај план није добро заснован и да не одговара нашим потребама, но исти се људи томе најодлучније успречише и подругиваху се дрско сваком, који је год критиковао план. Хтедоше баш силом, да се по том плану зидају школе. Но на срећу, предложено буде од наше стране, да се на лице места изађе и тачно место премери, на ком ће се зграде подићи. Па кад је то учињено и сваки се уверио, да је наша тврдња истинита, разочараше се тада и чудом се зачудише већим, како је план баш заиста тако неспретно и тако несретно — намолован!!..

Усљед тога се позове други стручњак, и констатује и он, да план не ваља ни у ком погледу. С тога се прими он тога посла и нацрта он овај план. Но и овај план, јамачно по утицају оних истих људи, сачињен, који су и први план дали правити, те је, може ласно бити и тај план само са тога утецаја испао не много боље од мало час споменутога.

Али како је било могуће, да скупштина не увиди нецелисходност и не уништи и тај план, као што је учинила са оним првим недоношчетом?!

Одговор на то крупно питање није баш ни мало тежак:

Махинацијом тих људи, скован је скупштински закључак, да ова своје право, гледе зидања ових зграда, на црквени одбор пренесе и да он о свему неограничено решава. И ово је уникум о свађању свог права и своје дужности.

Ми смо до душе у своје време, кад је само шкица — плана приказана била, своје горње мњење изнели и тражили смо, да се учини подела, коју смо у горњем расматрању изнели пред штоване читаоце; но они исти људи, који су и при првом плану сваку критику без разлога одбијали, то су и сада чинили. Зато је и овај план у подели својој а и по положају свом тако непрактичан и непотпун.

То нам је ето, дало повода, те смо се одлучили, да се путем јавности својој светој дужности, према својој општини одужимо, кад већ предвиђамо, да ће нешто по општину штетоносно испасти, апелујући уједно на јавно мњење с позивом, да оно поради и утиче на том, да се план, према нашим примедбама и предлогу исправи и поправи, што држимо, да се још може све учинити.

Добра воља и искрена жеља све је у стању испунити, а то је сваки дужан као члан ове општине чинити.

Ово учинисмо и зато, да се данас-сутра, кад се при зидању ових зграда и други о тим недостатцима и непрактичности, које смо ми обележили, увери, с извесне стране не може рећи: *нас на то није нико упозорио за времена.*

Ми рекосмо своје, и спасосмо душу своју.

А позвани нека гледају, да то тако преважно, тако големо, тако родољубиво подузеће, не претрпи какова осетљива уштрба!

У Вршцу, априла 1895.

—**ов.**—

Одбор за скупљање добротворних прилога у корист гђице Султане Цијукове.

Вечерњи лист бечког „Фремденблата“, од 29 ог марта о. год., доноси у броју 86 ову белешку:

„У сјајној дворани бечке трговачке задруге одржана је у понедељак уметничка продукција ученика певања г. професора Јована Реса. Многобројна одабрана публика, активни и инактивни вештаци и вештакиње беху присутни, између којих и славна певачица Павлина Лука, затим гђа Олга Левинска и т. д.

Продукција ова, за коју се чисто не би смело рећи, да је дело тек ученика, показује јасно изврсну методу славног професора певања г. Јована Реса.

У појединим сценама из разних опера, као: „Rigoletto“, Das „Glöckchen des Eremiten“, „Maskenball“, Samson und Dalila“ и „Tannhäuser“, — између млогих ученица најврснија беше гђица Султана Цијукова, веома дивна појава за позорницу, за коју смело можемо рећи: да ће нам будућност у њој нову Матерну поклонити.“

Мало речи, али веома значајне — особито из редакције „Фремденблата“, за коју се зна, да је и сувише обазрива у сваком погледу и врло добро пази, кога ће да похвали.

Драга Браћо Срби!

Султана Цијукова, ученица првог бечког професора певања, Јована Реса, свршава у име божје науке још у току ове године, и судећи по успесима, које је на разним до сада одржаним представама као и на разним већим позорницама, на бечкој, београдској и т. д. постигла, смемо смело и са уверењем тврдити, да ће у Султани Цијуковој Српство стећи једну нову звезду уметности, која ће у далеком свету сјати српским сјајем и увеличати славу свога народа. —

Најновија вест, што нам је доноси бечки лист „Фремденблат“, утврђује нас у том лепом уверењу, јер описујући тај лист уметничку продукцију редовних и ванредних вештака и вештакиња, истиче Султану Цијукову, као појаву, достојну и по спољашњости и по уметничкој способности и по лепоти гласа, будуће Матерне — а кад тај озбиљан лист Српкињи прориче такову будућност и одређује јој у будућности тој прво место на светским позорницама, онда нам не може замерити ни најхладнији мислилац, кад ову младу, даровиту и уметнички образовану Српкињу подижемо на висину, коју доселе ни једна Српкиња у тој струци и у тим годинама достигла није . . .

Али као што вода не може кроз брег, тако и дар не може напред, кад му на путу стоје тешкоће, које се само материјалним срествима отклонити дају. — Султани Цијукозој свршава се овом годином спрема стручна, и у тим најкритичнијим моментима, остала је без икакве новчане потпоре . . . До данас је помоћу родољубивих српских друштава, разних друштвених корпорација као и помоћу многих, имућних, племенитих и родољубивих Срба могла опстати у Бечу и доспети тако до жељене мете, али данас, кад јој је та потпора најнужнија, кад из школе ступа у живот, до првога ангажмана, нема никаквих срестава за опстанак, а та околност може је стати будућности. . .

С тога молимо овим срп. прав. прав. општине, срп. црк. нев. друштва, срп. добротворне женске задруге, срп. нар. позориште, као и све друге срп. корпорације и сваког родољубивог брата и сестру Српкињу, да милодарима својима омогуће овој ванредној уметници први корак у свет уметничкога живота, те да је искључиво нашим срествима предамо у крило светске Талије, са које ће вазда долетати до нас слава Српкиње уметнице и слава имена српскога. . .

Новац ваља слати гђци Султани Цијуковој: I. Bezirk. Johannes-Gasse, Nr. 19., 4 Stock. Wien.

У Вршцу, 6. (18.) априла 1895. год.

Одбор
за скупљање добровољних прилога
у корист гђице Султане Цијукове

Дописи.

△ **Чуруг**, 29. априла. *(Нов иконостас).* Можда је познато и осталом српском свету осим Чуружанâ, да село наше краси врло лена и велика црква Српска. Иста је од новијих грађевина, јер је довршена 1862. године. По спољашности својој јесте изванредно велика зграда, тако, да у Српству у Аустро Угарској већих храмова и нема. С поља је красе три високе куле, а унаоколо пространа порта са засађеним дрветима.

Циљ ми је, да овом приликом пред остали читалачки свет изнесем унутрашњост цркве наше, јер се чуружани могу похвалити њоме.

До ове године не имадосмо иконостаса, с тога свесни Чуружани похиташе, да свој муком стечени новац употребе на унутрашње улепшање исте Позваше г. Михаила Валтровића, професора на вишој школи у Београду, да зготови план за иконостас на основу старих, српских задужбина. Овај се примио драговољно посла тога, те нам у пет скица посла планове за иконостас цркве наше. Од тих послатих планова изабрасмо најлепши и погодимо се на јавној лицитацији, да прошле године до новембра буде сграђен за своту од 15000 фор. од белога мермера прве каквоће из мајдана ласког у Тилорској. Подузетници беху два Новосађана г. Алојз Цоцек, неимар и г. Јован Туканић, каменорезац Зготовљени иконостас сам по себи је леп, али неје по уговору сграђен, јер комисија позвана изрече пресуду, да камен није прве каквоће и рад њихов т. ј. склоп појединих парчади није вештачки израђен. Осим прве комисије, да би црквена општина била што сигурнија, позове и српскога архитекту г. Владимира Николића из Карловаца, који такођер изрече пресуду као и прва комисија. Усљед овога немилога догађаја, пошто по уговору тачно урађено није, црквена општина другога пута имала није, него уз дозволу пречасне Конзисторије, узе себи адвоката и тако за сада жељно очекујемо правично решење славнога суда.

Но изван те незгоде обрадовасмо се иконама, које нам је пред Ускрс донео госп. Ђорђе Крстић, професор на реалци београдској и чувени наш академски живописац

Донео је шест дивних икона, од којих се не зна која је од које лепше и вештије израђена.

Морам признати, да нисам највештији у оцењивању таких вештачких производа, јер осим Предићевих, Мародићевих, Радонићевих и за сада Крстићевих радова од академских сликара наших нисам нигде ни имао прилике видети.

Највеличанственија је икона „Ускрс“. Слика по себи је велика до 3 метра у дужини, а 2 широка. Представљају се на истој два врло знатна догађаја у животу Христовом. Из даљине се виде три празна крста на Голготи, над којима се вију мутни облаци, а из облака муња са громом пада на земљу. Мало даље указује се рујна зора и Христос, измучен од бола, при страдању своме излази из гроба, управивши поглед свој на небо. Два стражара уплашено гледају зачуђеним погледом на Исуса, а анђео Господњи клечи на одваљеној плочи, гледајући весело у Христа. Ово ми је прва икона у Српству, која одговара истини историјској. Из историје знамо какве су биле катакомбе т. ј. беше као неко предсобље, као неки ходник у стени изрезан, па тек у тим зидовима од ходника изрезани гробови, у које су стари полагали своје мртваце. Тако је било и са Христом. Но сада се обично вађа по нашим црквама као нека пољана и на средини исте стоји сандук од камена, из којега устаје Христос. Нашим васкрсом могу се протумачити речи еванђелисте Матеја у глави 28. ст. 2.: „Анђео Господњи сиђе с неба и приступивши одвали камен од *врата гробних* и сеђаше на њему“ Тај моме-

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак 50. броју „Бранике“ за г. 1895.

нам је госп. Крстић изразио на слици са свим потпуно.

Тајна вечера је изванредно лепо изведена, штета само што је малена и намештена у дубокој низи у камену од иконостаса, па се тек изблиза може боље посмотрити. Мотив истој служиле су речи Матејеве гл. 26. ст. 23.: „Ко умочи са мном руку у сланицу, онај ће ме издати“. Јуда умочивши хлеб у сланицу са Христом при речима овим испустио је парче хлеба и узверено гледа на учитеља свога. Остали пак ученици у узбуђењу неки седе, а неки опет уставши са места свога, живо се међу собом разговарају. Типови су јеврејски и то врло лепи. Соба је тамно осветљена, меч са зрацима је дивно израђен, а пупушку од хлеба, што је на столу чисто би човек пожелео.

Спаситељ с десне стране од царских двери стоји на облацима; десном руком благосиља, а у левој руци му је кугла земљина. „Ја сам светлост свету“ — речи Христове су изражене на икони тиме, што од њега самога излазе зраци свуда у наоколо, те некако оку баш не годи.

Мајка божја на левој руци држи малога Спаса, а десном га придржава. Девојка од 16 година, млада и лепа, са милим чедом својим представљена. Над њом се колеба црни облак, који је пратио судбу њихову целога им земнога века, а иза њих лепи зраци сунчани обасјавају их. Дете је тако дивно израђено, да не мож' човек помислити, е није живо. Оно на руци мајчиној бојажљиво погледа око себе, а приљубило се мајци својој, да би показало, та ти си ми све на свету. Овде је опет г. Крстић изнео нам нешто ново на овој слици. Узео је себи, да када је Христос рођен, звезда сјајна над вертепом је била, па се та звезда на земљу сишла — те видимо чело ногу мајке божје сјајну звезду, која своје зраке пушта горе на небо

Св. Јован крститељ је величанствена појава. На заходу сунца стоји св. Јован смирена погледа, озбиљан поред Јордана, левом руком пригрливши одељани крст, показујући десном руком на светлост, која се указује иза облака са неба, он пак гледа у нас, да би нам довикнуо: „Оданде долази за искрено покајање — отпуштање грехова наших“. Поред њега лепо израђени кактуси, при ногама сикира, а до њега одсечено дрво, јер: „Дрво, које не носи плода, ваља га одсећи и у огањ бацити.“

Св. Јован Златоусти обучен у архијерејској одежди, држи гушчије перо и пергаменат, стојећи у храму божјем, поглед је бацио Оцу небеспом, једном речју представљен као велики проповедник слова божјег.

То сам укратко прочитао са икона Крстићевих. Израда је врло лепа, боје хармоничне. Нема на светитељима новога златотканога одела, у какво их обично облаче други сликари. Основни тон, природне појаве су тако израђене вештачки, да их може човек исте на слици представљене видети и у самој природи. Портрети су дивни, лица блага, озбиљна, једном речју нема замерке.

У надежди смо да ће г. Крстић и остале иконе са вољом, трудом и својом вештином израдити, те ће нас потпунце задовољити, а ми се подичити са нашом црквом пред сваким, који би коракнуо у њу.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 1. маја 1895.

— **Посета.** Његова светост патријарх српски г. *Георгије Бранковић* бавио се јуче у недељу у друштву високопреосвештеног епископа г. *Мирона Николића* овде у Н. Саду. Дошли су око подне и посетили су прво нашег епископа. За тим су правили још неке посете. Ручали су у двору. После подне вратили се на каруцама у Карловце.

— **Радња епархијски власти у Нов. Саду.** Епарх. конзисторија бачка одржала је дана 17. априла о. г. под председништвом Његовог Преосвештенства г. Германа Опачића, епископа, своју редовну седницу, у којој су решени ови предмети: Узета је на знање промена консист. бележника. — Узети су на знање извештаји окр. протопресвитера о свештеничкој исповеди с тим, да ће се неисповеђени свештеници имати накнадно, за време поста петровског, исповедити; они пак свештеници протопресвитерата сомборског, који изостанак свој од заказане исповести ничим не извинише, позвани су на одговор. — Оболелом сист. пароху ст. бечејском, протојереју А. Поповићу, одузето је право на епитрахиљ, а администрација парохије му поверена привремено проти Јовану Бороти. — Окончан је спор између пароха суботичког и личног му помоћника у погледу дотације им. — Узето је на знање пострижење ковиљског искушеника Богдана Ђаковића у монашки чин са именом Викентій. — Спроведен је М. Ц. Савету призив суспендованог пароха петровоселског П. П. против овостр. решења К. 101. ех 1895. — На тужбу пароха пачирског, упућена је тамошња црк. општина, да споразумно са својим парохом постави новог црквењака — Издата је на изјашњење истој општини прија ва пароха Јак. Арадског ради самовољног закидања плате му и у погледу парохијског стана. — Дозвољено је црк. општини у Ст. Паланци, да може на јутрењу преко лета звонити раније. — Прегледане су и одобрене неке слике Ђорђа Крстића за чурушку цркву. — Потврђена су правила за „Убоги Дом“ у Сентомашу, који је основала Марија Алексијевић рођ. Панин. — Издата је на изјашњење администратору парохије силбашке Т. П. пријава неколицине силбашких становника због неуредног вршења свештеничке службе. — Решавано је осим тога више бракоразводних парница и донесена једна бракоразводна пресуда. —

— Пишу нам из **Ст. Пазове:** Неописана радост обузела је нас све кад смо опет у нашој средини угледали наше народно позориште, које је из Новога Сада амо к нама дошло и овде своје представе 23. априла о. г. отпочело. Што је наше позориште могло амо к нама доћи, можемо захвалити само и једино родољубивом и честитом Србину г. *Николи Петровићу*, који није жалио ни труда ни времена него се подигао на ноге јуначке, те накупио које овде у месту, које у околици до сто и педесет претплатника. Осим тога саградио је у својој дворани у пространом дворишту своме, позорницу о своме трошку и осветлио је *електричном* светлошћу, тако јако, да ти се у по ноћи види као у по дана. Чисто не можемо веровати, да смо у Ст. Пазови, тако ти је то све лепо и сјајно удешено. Ако нам време послужи, те узмогао буде долазити на представе и околни свет, наше позориште добро ће проћи, а на томе ћемо се имати захвалити у првом реду, као што споменусмо, г. Николи Петровићу, том честитом Србину и врсном родољубу, који је увек први на мегдану, где се год тиче очувања српских интереса. На тој ретској љубави му према нашем позоришту захвалио се лепо управитељ нашег позоришта, желећи, да га Бог дуго и дуго поживи на радост, и утеху, на дику и поност целога српства Тој жељи управитеља нашег позоришта придружујемо и ми искрене жеље наше и кличемо: Живио *Никола Петровић*! Да Бог да се хиљадили такви Срби!

— **Позоришна зграда у Вуковару.** „*Сријемске Новине*“ јављају, да вуковарски грађанин Александар Пауновић намерава у Вуковару саградити зграду за позоришне претставе и забаве у вредности од 160.000 фор. Лист вели, да је нацрт за зграду готов.

— **Канонична визитација епископа г. Мирона Николића.** Као што нам јављају из Великог Поганца, Преосвештени г. епископ Мирон Николић, на својој каноничној визитацији по својој дијецези, посетио је и њихово место, где је на Ђурђев-дан одслужио архијерејску службу. После св. литургије држао је врло леп говор, у коме је многобројно присутном народу препоручио, да љуби и чува своју свету прадедовску веру а уједно му је разложио како се чувају и постижу све врлине, које човека украшавају. Народ га је свечано дочекао а такођер и испратио, као што и приличи духовном пастиру, који своје духовно стадо посећава и за њихове се јаде разабира.

— **Црква посвећена Стевану Немањи.** У Београду, на Дунавскоме крају, отпочето је са грађењем цркве, која је посвећена Стевану Немањи и св. Симеуну, сабиратељу све српске земље.

Новости са стране.

— **Посета Његв. Краљ. Величанства у Љубљани.** Његово краљ. Величанство Франц Јосиф, на своме путу у Полу, камо је, са члановима свога краљевског дома и са другим великодостојницима, ишао да присуствује при свечаном спуштању новосаграђене оклопњаче „Монарх“ у море, свратио се и у Љубљану, да својим очима види несрећу тамошњег грађанства, што га је од земљотреса претрпео. Он се у Љубљани задржавао пуна 3 сата и за то је време у пострадалом граду прегледао већи део јавни и приватни зграда, које су од земљотреса сасвим или делимично страдале, и том приликом се лично уверио о грдној несрећи, коју је Љубљана од земљотреса претрпела. Цар је и сам изјавио, да није могао себи претставити толики јад и несрећу, па је обрекао, да ће гледати, да се пострадалима од земљотреса што већа потпора, и то не само граду Љубљани него и околини пружи. Да је штета, што ју је Љубљана услед земљотреса претрпела грдна, доста је кад напоменемо, да се иста цени на три милиуна фор. Од 1350 кућа, што се у Љубљани налазе, тек ако их је 50 неоштећени, остале су које мање које више страдале, а има их велики број и такових, које треба из темеља порушити и из нова зидати.

— **Турско арнаутски сукоби.** Из Андријевице пишу „*Гласу Црногорца*:“ У Плаву и Гусињу у Албанији опет је мутно доба наступило: 22-ог априла дошао је из Пећи један и по баталион војске редовне са два топа противу непокорнога Хаса Феровића у Плаву. Хасо Феровић бранио се из куле, у којој је било и Срба, његових чифчија, које је пустио из куле, да беже куд знаду: па најпосле и он је сам са својом браћом и дружином ноћу изашао из куле и побегао у Вусање. Његова кула је за тим разорена и запаљена. Раденовићи, чифчије Феровића, гонили су стоку у нашу границу, и том приликом било је пуцања између Раденовића и аскера, који се противио, да стока пређе у нашу границу. Када потанко дознамо за онај догађај известићемо вас. Феровића хвале његове чифчије Срби Раденовићи, којих има око 40 кућа, да је добар човек, па да није ни другим Србима (раји) зулума чинио, као што му је то могло бити. Он је у непријатељству са Рецепачићима, и врло је имућан.

— **Два случаја обамрлости.** У Мезину азијатској Турској, умро је тамошњи талијански конзул, Овидије Роси, те је уз велико саучешће грађанства сахрањен на тамошњем католичком гробљу. Тог истог дана у вече чуо је гробар из раке, у којој је мртвачки сандук закопан, ужасну вику, те је отишао у град, да о томе случају обавести покојникову родбину, која је одма са њиме изашла на гробље и отворила раку и мртвачки сандук и с ужасом се изненадила, када је видела, да конзул у мртвачком сандуку потрбушке лежи. Из тога се види, да се обамрли у мртвачком сандуку пробудио, те немогавши га пробити, преокренуо се и угушио. — Томе сличан злучај догодио се и у Даусарду, код Ауноциа, где су пре неколико дана сахрањивали неку старицу, Пасат, и кад су мртвачки сандук спуштали у раку, зачује се из истог загушљив узвик. Када су мртвачки сандук отворили, на своје велико изненађење, видеше, да старица још дише, али да се ужасно променула у лицу. Хтели су је довести себи, али им то није испало за руком, јер је старица за један сат изданула.

— **Светина је светина.** Кад је Кромвел у тријумфу пролазио кроз Лондон, свратио му је неко пажњу, како се свет у свима улицама искупио у грдним, непрегледним масама. Кромвел је на то мануо само главом и рекао ово: „Светина је светина; ње би било по овим улицама и онда, кад би ме сад на губилиште водили.“

НОВИЈЕ.

БЕОГРАД, 30. априла. Данашње званичне новине публицирају од краља санкционисан и од свију министара премапотписан закон, по коме се краљу Милану годишња апанажа од 360·000 динара одобрава. У уводу у исту каже се, да је апанажа краљу Милану услед једногласне жеље и предлога посланика одобрена. Даље публицирају званичне новине санкционисани закон, по ком се, на основу закључка скупштинског, акта о државном преврату и укидању закона од 21. маја прошле године па све до сад, узакоњују. Свет је љубопитан, како ће радикали овај закон примити.

БЕОГРАД. 30. априла. Краљ и Краљица присуствовали су на свечаној представи у народном позоришту. При одласку у позориште а тако исто и враћању из њега, били су од гомиле света бурно поздрављени. Елегантна је публика у свечаном руву напунила ложе и седишта; и дипломатски кор са својим породицама били су на представи. Краљ и мати му беху, при ступању у ложу, свечано дочекани. Пре почетка представе отпевало је београдско певачко друштво Наталијину химну. Даван је позоришни комад „Задужбина“, од Милорада Шапчанина, у коме је постанак манастира Раванице драматизиран.

БУКУРЕШТ, 30. априла. Седнице парламента данас су закључене. Министарство ће поднети краљу предлог, да се сабор у септембру распусти и нов избор одреди.

ТЕЛЕГРАМИ уредништву „Бранике.“

БУДИМПЕШТА, 1. маја. У данашњој седници заступничке куће угарског сабора узео је Габор Угрон да говори о распри између Калнокија и Банфија Он обраћа пажњу на немире, у које ће владини кругови бацити земљу. Пре свега морало би се испоставити у чему је нунције прекорачио свој делокруг. Докле ће законодавно тело трпити мешање Беча у унутрашње послове Угарске?! Између угарске и римске свете столице није нужно посредовање бечког министарства спољних послова. И Тиса, кад је оно тражио папину помоћ, обратио се директно на папу. Напослетку, ако је нота Калнокијева и отишла у Рим, зар је Банфи тиме добио сатисфакцију?! Он прави разлику између Угарске и Банфија, али овај би морао себи свакојако прибавити сатисфакцију. Ми овде морамо да црвенимо за Банфија, који је претрпио толику срамоту. Пита, да ли је нота отишла у Рим? Да ли влада одржава своје потраживање у погледу том, што је нунције прекорачио свој делокруг? Да ли је министар-председник Банфи добио сатисфакцију за увреде, које је претрпио од министра спољних послова? Интерпелација ће се доставити Банфију. За тим је седница закључена.

БЕОГРАД, 1. маја. Гласови о кризи сасвим су умукли. Кабитет Николе Христића остаје на своме месту.

Трговина.

НОВИ САД, 1. (13.) маја 1895. године. Извештај семенарске радње *Војина Јовановића* у Новом Саду.

Јуче је наша пијаца ванредно јако била посећена. Ране је довежено много но расположење за куп било је слабо. При свем том жито је ипак са 10 н. боље плаћато но прошлих дана. Кукуруз је остао при старој цени која је ипак при крају попустила са 5 нов.

Цене су ове:

Пшеница прва роба 7 ф. 20; Средња 7 ф. Наполица 6 ф. 80 н. Кукуруз прва роба 6 ф. 60 средња 6 ф. 40—50. Зоб 6 ф. 60—70 Јечам 6 ф. 40—50. Пасуља се врло мало довезло и то већином стари еспап, плаћао се бели 10—10 ф. 50 н. Жути10 ф. Муари је свега довежено три вреће и то је продато по 100 литри 20 ф. Проја 7—7 ф. 50 н. Све од 100 кила.

*

БУДИМПЕШТА, 30. априла (12. маја) Прошле недеље је продато свега 110.000 мц. наше и 5000 мц. србијанске пшенице. Расположење је за куп било променљиво, цене су се мало поправиле зато, што су власници млинова учествовали у куповини пшенице.

На јучерашњој пијаци — уз врло добро расположење за куповину — продато је свега 15.000 мц. наше пшенице. Цена је рани била 77·5—82 к. т. 7 ф. $42\frac{1}{2}$—$77\frac{1}{2}$ новчића.

Ражи је цена 6 ф. 24—40 н. Кукуруз 6 ф. 70 н. Остале је ране веома мало било, а продавала се по дојакошњој цени.

*

Течај вредности новаца на берзи у Будимпешти 1. (13.) маја 1895.

Ц. кр. дукати (нови)	5 ф. 74 н.
„ „ „ (стари)	5 ф. 70 н.

Огласи.

Бр. 3 / зап. ex 1895.

Стечај.

На упражњено учитељско место за I. и II. разрдд српске вероисповедне основне школе у *Осеку* расписује се стечај.

Плата је учитељу 600 ф. а. вр. годишње и стан у нарави. Учитељу спада у дужност појати у цркви за левом певницом.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе овом одбору најдаље до 13. (25.) јунија т. г. поднети.

У Осеку 27. априла (9. маја) 1895.

1—3 **Месни школски одбор.**

НА ЗНАЊЕ.

20.000 фор. а. вр. издаје се под зајам и то на своте преко 5000 фор.

Ближа извешћа даје администрација овога листа. 2—3

* На писма ће се одговорити само онда, ако је прикључена дописна карта или поштански биљег од 5 н.

ОБЈАВА.

Кућа број 950. у граду Митровици постојећа, на главној сремској улици, састоји се: из једног дућана, 4 собе, 2 кујне, 2 коморе, подрум велик, 2 тавана, 1 штала, 1 шупа, са постојећим двориштем и вртом јесте за продају и то од самог подписаног властника, који из слободне руке продаје.

Господа купожељатељи могу од властника поближе услове дознати.

Ђока Петкозић.

2—3 право *Јанковић.*

ОГЛАС. 2—3

Продајем кућу из слободне руке, под бројем новим 39. (старим 2701), у темеринској улици, која се састоји из: 2 дућана, 7 соба, 5 кујни, 1 лепог ходника, — са стаклом затворен — подрума, зидане леденице, чардака и под чардака, шупе за дрва, новог бунара на шмрк, лепог врта — засађеног са лозама и разним воћем. —. Двориште је патосано са цигљама.

Кућа је нова и од доброг материјала зидана. Упитати у истој кући. Нови Сад.

Важно за поседнике винограда.

Сада смо баш добили једну велику количину (партију)

ВРЛО ДОБРИ ТЕСТЕРЕНИ РАСТОВИ ТАЧАКА

од $1^1/_2$ до 2 метра дужине. Дајемо их по врло умереној цени.

С поштовањем

Ернст и Рот

2—3 грађари.

СТЕЧАЈ.

Код велико-бечкеречког српског црквеног певачког друштва има се попунити место друштвеног ликовође.

Плата је годишње **600 фор** а вр. Позивају се сви они, који ово место получити желе, да своје инструисане молбенице, са сведочбама оспособљења и својом фотографијом, потписаном **до 8. маја** по ст. кал. о. г. поднесу.

У Великом Бечкереку 24. априла 1895

У име велико-бечкеречког срп. црк певачког друштва:

Јован Крстић

1—3 председник.

БРЗА И СИГУРНА ПОМОЋ
против болести у стомаку и њених последица.

Најбоље и најзгодније средство је за очување здравља, чишћења и одржавања сокова у чистоти на дакле и крви, и за потпомагање доброг сварања свугде већ познати и омиљени

ЖИВОТНИ БАЛЗАМ дра РОЗЕ.

Овај од најбољег и најлековитијег биља најбрижљивије зготовљени балзам, употребљује се с потпуним правом у свима тешкоћама при сваривању, грчевима у стомаку, недостатку апетита, накиселом подригивању, навали крви, шуљевима и т. д. Услед тог својег изврсног дејства постао је овај балзам сигуран и опробан народно-домаћи лек. **Велика боца стоји 1 фор., мала 50 нов. — Хиљадама похвалних писама стоје на углед.**

Опомена! Да би фалзификатима стао на пут, чиним сваког пажљивим, да је свака боца од мене самог по оригиналном пропису зготовљеног **животног балзама дра Розе** увијена у плаветан картон, на коме се по страни налази у немачком, чешком, мађарском и француском језику натпис: **Животни балзам дра Розе из лекарнице „код Црног Орла“ Б. Фрагнера Праг 205—Ш.“** на челу боце налази се овде на страни истављена, у смислу закона депонована заштитна марка

Заштит. марка.

Прави животни балзам дра Розе може се добити само у главном стовариштy произвођача

Б. ФРАГНЕРА

у апотеци „код Црног Орла“ у **Прагу**, 205—Ш., у **М. Саду** код г. **Г. Плавшића** апот., у **Панчеву** код г. г. Франца Бауера и Фр. Радде, апот.

Све веће апотеке у Аустро-Угарској имају овог животног балзама на стовариштy.

Код истога се може добити

„Прашка универзална домаћа маст,“

хиљадама захвалних писама, признато сигурно средство против свију запаљења, рана и отока. Ово се са сигурним успехом употребљује при запаљењу, застоју млека, при отврдлости жен. груди, одбијању детета од сисе; при апцесима, отоцима од крви, при загнојењу и чиревима; при отоцима око ноката, тако званог црва на прстима, на руци или нози; при отврдлостима, надувености, отеченом врату (дривне); при тако званој масној израсли, мртвој кости и т. д. — Сва запаљења, отоци, отврдлости, и надувености могу се за најкраће време излечити, а где је већ до загнојења дошло, може се оток за најкраћи рок без бола извидати.

У дозама по 25 и 35 новч.

Опомена! Но што многи ову прашку универзалну домаћу маст фалзифицирају чиним сваког пажљивим, да се по оригиналном пропису зготовљена само код мене може добити. Она је права само онда, ако су жуте металне дозе, у којима се маст налази, у црвене напутке за употребу (у 9 језика) и у плаветне картоне увијене; на картонима се налази овде на страни истављена заштитна марка.

БАЛЗАМ ЗА УШИ,

најбоље и многим покушајима на сигурно опробано средство за лечење наглувости и за повратак са свим изгубљеног слуха. **Боћица 1 фор.** 21—26

ОБЈАВА.

У Новом Саду **отвара се 3. (15). маја** т. г. „Завод за **лечење хладном водом**, масажом и швецком гимнастиком“ против болести: нервозности, хроничног катара у стомаку, греви, бешици, грлу и плућима, отока у јетри (црној цигерици), слезини и материци, шуљева, навале крви у главу и прси, малокрвности и бледоће ревматизма и т. д.

Цена врло умерена.

Пријавити се може у **заводу** сваки дан од 3—5 сата после подне.

Др. Л. Станојевић. Др. Ј. Велимировић.

2—3 **Др. С. Леви.**

ОГЛАС
О ПРОДАЈИ АПОТЕКЕ.

Због болести и старости, продајем моју Апотеку, постојећу у Београду на великој пијаци, у средини вароши, са врло повољним условима.

Ради погодбе треба се обратити продавцу

ЈОВАНУ ДИЛБЕРУ

8—10 апотекару у Београду.

Оглас!

Српска православна црквена општина митровачка издаје од 1. септембра о. г у новој својој згради: **6 дућана**, више станова и једну велику кафану са ресторацијом под најам.

Уз ову кафану и ресторацију постоји и једна велика дворана за давање забава и позоришних престава, а исто тако и српска грађанска читаоница, у којима ће дотични ресторатер и кафеџија имати право да даје јестиво и пиће. Рефлектанти нека се изволе обратити на ову црквену општину, где ће и ближа условија дознати.

У Митровици, 13. (25.) априла, 1895.

Влада Марковић перовођа. **Ђира Милекић** председник.

3—3

БЛАТНО КУПАТИЛО
„РУСАНДА“

у **Меленци**, торонталској жупанији у Банату, отвара се сваке годике 1. (13.) маја, а свршава се 3. (1 .) септембра и лечи најпоспешније: скрофулозу у свима њеним многоврсним видовима, као: отечене жљезде, кожне болести, запаљење у костима и т. д.; даље реуму, костобољу, заостале отоке после запаљења у зглавковима и жилама; старе ране особито при запаљењу и трулежу у костима; хроничне кожне болести — суве сврабове —; невралгије и у опште болове у живцима, и још друге.

Купатило је ове године знатно проширено и по модерном укусу изидано и удешено. Има три хотела, од којих су два општинска са свим нова и елегантно намештена, велике дворане за ручавање и забаве; добра кујна и подрум. Купатила са кадама од цемента и порцелана; леп парк, чист ваздух и стална музика.

Цене су у сваком погледу врло умерене.

Меленце има жељезничку пругу, која се спаја у *В. Кикинди* са државном угарском, а у *В. Бечкереку* са вршачком и панчевачком пругом. У *Т. Бечеј*, који је $1^1/_2$ сата удаљен, може се *на Тиси лађом доћи.*

На захтевање шаље бесплатно опис купатила и даје радо могућа извешћа.

3—6 **Управа купатила.**

Творница одела за господу и децу

Беч VI Mariahilferstr. 35.

М. НАЈМАНА

Будимпешта IV. Muzeum körút 1.

Нови Сад, трг Фрање Јосифа бр 7. до Град Хотела Мајера.

Ослањајући се на изврсни глас, који је моје у Угарској прво и најстарије, већ **полак столећа постојеће**

ТОВАРИШТЕ ОДЕЛА ЗА ГОСПОДУ И ДЕЦУ

стекао, слободан сам Вас на исто подсетити.

Заиста смем тврдити, да имам и једно од највећих стовариштa готовог

ОДЕЛА ЗА ГОСПОДУ И ДЕЦУ

а и врло *богато стовариште штофова* за готовљење *господског и дечијег одела*, тако да свачији укус може бити задовољен.

Према своме гласу држим ја само *солидне* и *чисто вунене квалитете*, тако да за сваку одећу у погледу трајности и најбољег кроја могу примити гаранцију.

Тиме, што *све сам произвађам*, у стању сам све по заиста **јефтиним ценама** продавати. Утврђене цене се јасно у бројевима на сваком парчету виде, па је према томе искључено прецењивање и преплаћивање, као што то може да буде на другим местима.

Из тих разлога је моје стовариште за ону господу, који хоће за себе или своје синове да купе солидну и цене вредну одећу, најзгодније место за куповање.

Нека се г. г. купци не дају намамљивати привидно „јефтиним“ ценама, јер „ко јефтино купује скупо купује“ него кад им затреба одела за госпаду и децу нека се с поверењем обрате на стару од 1845. год. у Угарској постојећу фирму

М. НАЈМАН

стовариште одела за господу и децу

НОВИ САД, трг Фрање Јосифа бр. 7.

и **Беч**, VI. Mariahilferstr. 35. — **Будимпешта** IV. Muzeum körút 1.

Опомена: Ваља пазити на тачну адресу фирме „М“. Најман трг Фрање Јосифа бр. 7. поред „гвоздена човека“ јер ја у Новом Саду имам само једну трговину и никакву другу филијалу.

Мали ценовник за пролеће и лето.

ОДЕЛА	за господу	за децу 11 16 године
од Милтона — — — — — — — — — — — — — — — —	12.—	8.—
„ солидних шевиота у мелираним, угаситим и отвореним бојама — — — —	16.—	13.—
„ чисто вуненог правог градачког шевиота — — — — — — — — — —	21.—	14.—
„ црног и плавог адрија-камгарна — — — — — — — — — — —	13—24	15.—
Најман-одела од црног и плавог камгарн-шевиота; прави енглески најсолиднија ношња	16—23	
Толстој-одела од чисто вуненог руског лодна, модерно и солидно (не бркати га незнатним имитацијама) — — — — — — — — — — — — — — —	17.— на на	
Иберциери солидне каквоће, практичне боје, елегантни		
„ од чиста милтона — — — — — — — — — — — — —	11.—	
„ од црног камгарна — — — — — — — — — — — — —	13.—	
Дечије одело модерног фазона — — — — — — — — — — — — —	4—10	

Осим тога има увек на стовариштy свих других артиклова, као *иберцијера, чакшира за чизме, лоден-сако-а, водом непробојних хавелока, жакета одела, герока*, за визите *свештеничких капуша, свих салонских одећа* и т. д. у великом избору али солидним квалитетима по најјефтинијим утврђоним ценама. Наруџбине из провинције извршиће се најсавесније. Оно што није по вољи, радо ће се променити, а на захтевање и плаћена свота вратиће се. Имамо *и велики кројачки ателе за наруџбине по мери.* 5—10

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду.